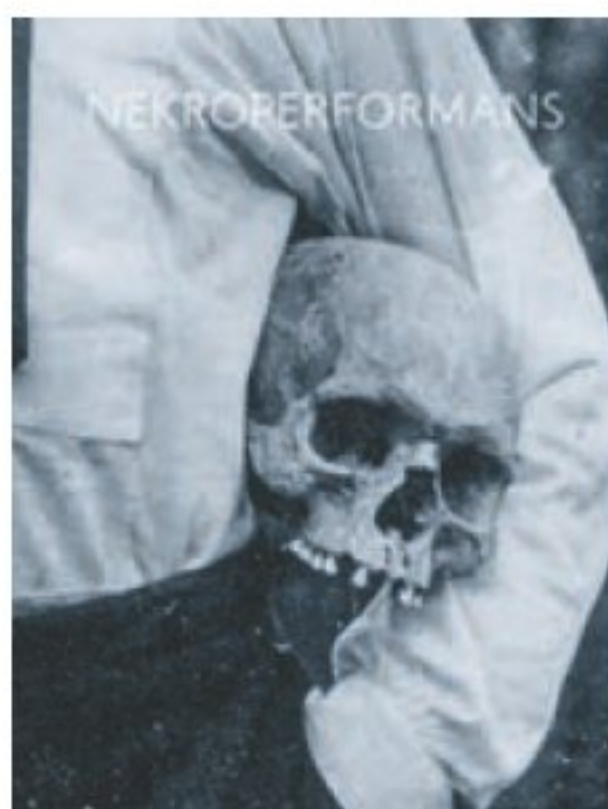

• *Dorota Sajewska*
**NEKROPERFORMANS.
KULTUROWA REKONSTRUKCJA
TEATRU WIELKIEJ WOJNY**

Instytut Teatralny
im. Zbigniewa Raszewskiego,
Warszawa 2016

Resztki mitologii

Polscy żołnierze I wojny światowej to w naszym narodowym imaginariu przede wszystkim piękni, bohaterscy ułani, ginący w sprawie tak wielkiej, że przysłaniającej skutecznie samą śmierć i umierające ciało. To triumf symboliki 11 listopada 1918 r. nad morderczą przemocą, masową śmiercią i obrazami kalectwa. Dorota Sajewska za pomocą pojęć „nekroperformansu” i „ciała-archiwum” skutecznie, fascynująco i z korzyścią dla polskiej pamięci rozmontowuje tę obiegową kliszę, by odsłonić pole oddziaływania wypartych pozostałości historii; materialnych resztek, które nie sprzyjają zaakceptowanym i zakonserwowanym w historiografii i życiu społecznym mitom I wojny.

Rozbijaniu monolityczności pamięci i reprezentacji tego momentu historycznego służy teatr, traktowany przez autorkę (za Samuelem Weberem) jako nośnik heterogeniczności sztuki; narzędzie wzbudzania podejrzliwości i alternatywa dla zachodniej tradycji filozoficznej, opartej na metafizyce obecności i trwałych tożsamościach. Przyjmując taką perspektywę, możliwe jest badanie fenomenów artystycznych w połączeniu ze zjawiskami społecznymi i politycznymi. W ramach tego ujęcia autorkę interesuje krytyczna rewizja pojęcia archiwum rozumianego przede wszystkim jako forma ożywiania poprzez performans społecznych i artystycznych resztek historii. W tak rozumianym archiwum istotne są zarówno materialne pozostałości, jak i samo medium sztuki. Napięcie między materią i formą – wskazuje Sajewska – otwiera miejsca dla nekroperformansu, czyli drugiego kluczowego dla tej książki pojęcia. Poszukując figur dekonstruujących dominującą opowieść o doświadczeniach I wojny światowej, autorka podsuwa przekonujące lektury m.in. dramatów Wyspiańskiego czy utworów Witolda Hulewicz, poprzez które tłumaczy działanie nekroperformansu – sytuacji, w której „przemieszczające się szczątki umarłych dokonują transformacji w świecie żywych”.

Nekroperformans nie jest więc tylko wyrafinowanym modelem teoretycznym, lecz określeniem „situacji poznawczej”, oznaczającej „zdarzenie, w którym istniejąca materia zyskuje swą sprawczość, ale w konkretnym kształcie odsłania się w obecności poznającego”. Poszukując wypartych z historiografii i pamięci obrazów ciała doświadczonego przemocą, kalectwem i śmiercią, badaczka pozwala nam jednocześnie rozpoznać sposób maskowania materialnych resztek pięknego mitu, co może być przydatne nie tylko w kontekście Wielkiej Wojny. ©

KATARZYNA TRZECIAK

KAPITUŁA NAGRODY:

PROF. DR HAB. ANTONI RÓŻAŁSKI (Uniwersytet Łódzki) – przewodniczący Kapituły Nagrody, rektor Uniwersytetu Łódzkiego, profesor nauk biologicznych, przewodniczący Rady Naukowej Instytutu Biologii Medycznej Polskiej Akademii Nauk, specjalizuje się w mikrobiologii, immunochemii i immunobiologii bakterii.

PROF. DR HAB. GRZEGORZ GAZDA (Uniwersytet Łódzki) – profesor nauk humanistycznych, komparatysta, historyk i teoretyk literatury, autor książek i artykułów poświęconych m.in. genologii oraz porównawczym ujęciom literatur europejskich XX wieku, szczególnie nurtów awangardowych.

PROF. DR HAB. RYSZARD KLESZCZ (Uniwersytet Łódzki) – profesor nauk humanistycznych, filozof, członek Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, jego badania koncentrują się wokół epistemologii, metodologii nauk, filozofii analitycznej oraz filozofii religii.

PROF. DR HAB. ANNA LEGEŻYŃSKA (Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu) – historyczka i teoretyk literatury, krytyczka literacka, wykłada historię i teorię literatury XX wieku w Instytucie Filologii Polskiej UAM, w swojej pracy naukowej zajmuje się głównie badaniami nad teorią przekładu i współczesną poezją polską.

PROF. DR HAB. ANNA LEWICKA-STRZAŁECKA (Polska Akademia Nauk) – pracownik Zespołu Badawczego Polityki i Gospodarki Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, główne obszary zainteresowań i badań to prakseologia, etyka życia gospodarczego i publicznego, społeczna odpowiedzialność biznesu; redaktor naczelna czasopisma „Prakseologia”.

PROF. DR HAB. WŁODZIMIERZ NYKIEL (Uniwersytet Łódzki) – profesor nauk prawnych, założyciel i kierownik Centrum Dokumentacji i Studiów Podatkowych w Łodzi, rektor Uniwersytetu Łódzkiego w latach 2008-16, poseł na Sejm VIII kadencji, zajmuje się prawem podatkowym.

PROF. DR HAB. TADEUSZ SŁAWEK (Uniwersytet Śląski) – anglista i polonista, teoretyk i historyk literatury, komparatysta, poeta, prozaik, eseista, tłumacz poezji angielskiej i amerykańskiej, był rektorem Uniwersytetu Śląskiego, bada m.in. pogranicza literatury, kultury i filozofii.

KS. PROF. DR HAB. ANDRZEJ SZOSTEK (Katolicki Uniwersytet Lubelski) – profesor nauk humanistycznych, filozof, etyk, członek Zgromadzenia Księży Marianów, rektor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w latach 1998-2004, zajmuje się m.in. podstawami etyki normatywnej i personalizmem etycznym.